

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-336-102>

УДК: 338.24:005.35

ВАРВУС Андрій

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

<https://orcid.org/0000-0003-4529-6223>varvus.andrii@chnu.edu.ua

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано важливість соціальної безпеки в Україні в контексті нормативно-правового регулювання та відповідності міжнародним стандартам. Визначено, що соціальна безпека є основою гідного життя громадян і має значення для міжнародного іміджу країни. Розкрито, як конституційні норми сприяють забезпеченню прав і свобод громадян, підкреслюючи роль держави в підтримці демократичного розвитку та соціальної справедливості. Запропоновано комплексний підхід до розвитку нормативно-правових основ соціальної безпеки, що охоплює інноваційні стратегії реагування на соціальні ризики. Встановлено, що ефективне регулювання сприяє не тільки соціальній стабільності, але й вищим стандартам життя. Проаналізовано вплив стратегій національної безпеки та економічних реформ на соціальну стабільність, висвітлюючи потребу в балансі між економічною стабільністю та соціальною безпекою. Виявлено критичні проблеми в управлінні соціальною безпекою в Україні, зокрема недостатню відповідальність керівництва та відсутність чіткого визначення соціальної безпеки в діючій Стратегії національної безпеки. Рекомендовано удосконалення законодавчих та нормативних основ, підвищення координації між органами влади, а також зміцнення інституційної підтримки державного управління соціальною безпекою. Встановлено, що соціальна безпека впливає на рівень життя та здоров'я громадян, виокремлюючи необхідність її забезпечення як пріоритету державної політики. Запропоновано нові підходи до розробки та впровадження політик, які зміцнюють соціальний захист та розвиток громадського здоров'я в умовах модернізації управлінських структур. Розроблено і оцінено ефективність інструментів, що підвищують культурні, освітні та економічні стандарти, сприяючи інтеграції міжнародних практик у національну стратегію соціальної безпеки. Доведено, що питання дослідження розуміння соціальної безпеки як ключового елемента національної безпеки та відповідальності держави є важливим перед своїми громадянами, особливо у викликах, що стоять перед сучасною Україною.

Keywords: безпека, соціальна безпека, регулювання, законодавча база, інституційний розвиток.

VARVUS Andrii

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

REGULATORY AND INSTITUTIONAL FOUNDATIONS OF SOCIAL SECURITY REGULATION AND PROVISION IN UKRAINE

This article analyzes the importance of social security in Ukraine in the context of regulatory compliance and alignment with international standards. It has been determined that social security is foundational to the decent life of citizens and holds significance for the international image of the country. The ways in which constitutional norms facilitate the protection of citizens' rights and freedoms are disclosed, highlighting the role of the state in supporting democratic development and social justice. A comprehensive approach to the development of regulatory foundations for social security has been proposed, incorporating innovative strategies for responding to social risks. It has been established that effective regulation not only fosters social stability but also higher living standards. The impact of national security strategies and economic reforms on social stability has been analyzed, illuminating the need for a balance between economic stability and social security. Critical issues in managing social security in Ukraine have been identified, including inadequate leadership responsibility and a lack of clear definition of social security in the current National Security Strategy. Recommendations for improving legislative and regulatory foundations, enhancing coordination among authorities, and strengthening institutional support for state management of social security have been made. It has been established that social security impacts the level of life and health of citizens, highlighting the necessity of its provision as a state policy priority. New approaches to policy development and implementation have been proposed that strengthen social protection and public health development amidst managerial modernization. The effectiveness of tools that enhance cultural, educational, and economic standards has been developed and assessed, facilitating the integration of international practices into the national strategy for social security. It has been proven that investigating the understanding of social security as a key element of national security and state responsibility is important before its citizens, especially in the challenges facing modern Ukraine.

Keywords: security, social security, regulation, legislative foundation, institutional development.

Вступ

Сьогодні соціальна безпека в Україні вимагає посиленої уваги з боку законодавців та організаційних структур. Сучасний етап розвитку держави характеризується різними викликами, що впливають на соціальну стабільність і безпеку громадян. У цьому контексті, нормативно-правове регулювання соціальної безпеки набуває нових вимірів, враховуючи не лише внутрішні потреби, а й глобальні тенденції. Важливість соціальної відповідальності зростає, оскільки вона безпосередньо впливає на імідж України на міжнародній арені, зокрема в умовах глобалізації та післявоєнної відбудови. Забезпечення дотримання прав і свобод громадян, впровадження ефективних механізмів захисту вразливих верств населення, а також створення умов для їх соціальної інтеграції є ключовими завданнями в даній області.

Розвиток нормативно-правових основ соціальної безпеки вимагає комплексного підходу, який би охоплював інноваційні стратегії та ефективні інструменти реагування на соціальні ризики. Актуальність

таких інновацій стає особливо важливою у світлі швидких соціально-економічних змін, які впливають на всі сфери життєдіяльності громадян. Ефективність нормативно-правового регулювання не лише зміцнює соціальну стабільність, але й сприяє створенню умов для забезпечення гідного рівня життя, що є пріоритетом для держави. Особливу роль відіграє захист прав людей, зокрема, у питаннях соціального забезпечення та доступу до основних соціальних послуг.

Питаннями забезпечення соціальної безпеки в Україні займалися низка вітчизняних науковців, таких як: О. Синечко [1], Т. Шахматова [2], Є. Подольська, П. Назаркін [3], Б. Язлюк [4], В. Антошкін [5], О. Сидорчук, О. Хандій [6], І. Білоус [7] та ін.

Мета та завдання статті

Метою статті є аналіз діяльності органів державної влади України щодо забезпечення захисту прав і свобод громадян, а також створення умов для їх гідного життя в контексті підтримки демократичного розвитку та соціальної справедливості.

Виклад основного матеріалу

Органи державної влади України зобов'язані забезпечувати захист прав і свобод громадян, а також створювати умови для їх гідного існування, спрямовуючи свою діяльність на підтримку та розвиток демократії, соціальної справедливості та правового ладу. Згідно з третьою статтею Конституції України [8], найвищими цінностями в країні є людина, її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканність та безпека. Визнання і захист прав і свобод людини визначають головні напрями державної політики та її відповідальність перед громадянами. Забезпечення та захист цих прав виступає основною місією держави. Конституція підкреслює ключову роль соціальної безпеки у системі державного управління, що оцінюється через рівень життя населення, його добробут, забезпечення соціальної та економічної стабільності, а також через застосування профілактичних заходів для уникнення потенційних загроз національній безпеці, відповідно до стратегічних національних документів, програм і планів дій.

Діюча Стратегія національної безпеки України визначає низку критичних загроз, серед яких економічна нестабільність, дефіцит державного бюджету, погіршення умов життя громадян. Для подолання цих проблем передбачається проведення економічних реформ, які мають на меті зменшення бідності, розриву у рівнях достатку громадян та підвищення соціальних стандартів до показників країн Центральної та Східної Європи, що є членами ЄС, а також виконання економічних умов для вступу України до Європейського Союзу [9]. Підхід, що поєднує завдання соціальної безпеки з досягненням економічної стабільності та зростання, хоча і є логічним, може зменшити увагу до соціальної безпеки у контексті національної безпеки та спричинити появу нових соціальних загроз. Державна стратегія у сфері національної безпеки для вирішення економічної кризи повинна знайти відображення в економічній політиці країни, тоді як протидія соціальній кризі вимагає визначення конкретних напрямків та заходів у соціальній політиці, що відповідають міжнародним стандартам життя та забезпечують адекватний рівень соціальної безпеки.

На основі проведеного дослідження, в якому автори цього тексту брали участь, було виявлено низку критичних бар'єрів, що перешкоджають ефективному управлінню державою в контексті формування та розвитку соціальної безпеки в Україні. До ключових проблем відносяться [10]:

- Недостатня відповідальність керівництва держави за погіршення стану національної та соціальної безпеки, на що вказали 54,3% респондентів;
- Відсутність чіткого визначення соціальної безпеки у діючій Стратегії національної безпеки, зафіксовано 42,9%;
- Неурегульованість державою процесів, що сприяють збільшенню соціальної та майнової різниці, ведучи до зростання соціальної нерівності, зазначено 42,9%;
- Відсутність конкретних завдань, повноважень, обов'язків та відповідальностей щодо забезпечення соціальної безпеки у регулятивних документах органів влади, підкреслено 30,5%;
- Неясність пріоритетів, напрямків та заходів щодо підтримки соціальної безпеки в регіональних стратегіях розвитку, вказано 28,6%;
- Неготовність державних чиновників розглядати інститути громадянського суспільства як рівноправних партнерів, відзначено 27,6%.

Опитування експертів вказує на те, що відсутність належного врахування аспектів соціальної безпеки у стратегіях розвитку України на період до 2020 та 2030 років, а також слабка координація між Радою національної безпеки та оборони України і Міністерством соціальної політики щодо забезпечення соціальної безпеки негативно впливають на її розвиток. Неоднозначність у визначенні соціальних ризиків у ключових стратегічних документах країни, викликана недоліками у сфері державного управління, не дозволяє ефективно протидіяти соціальним загрозам, що стосуються держави, суспільства та окремої особи. Сучасні соціальні загрози на індивідуальному рівні включають:

- збільшення чисельності бідних серед населення;
- моральне та духовне падіння суспільства;
- ерозію та втрату соціально-культурних цінностей;
- зростання безробіття;

- поширення порушень прав та свобод людини;
- падіння громадської активності та поширення апатії серед громадян;
- розчарування в можливостях покращення власного соціально-економічного становища;
- збільшення захворювань та смертності через неефективні реформи в системі охорони здоров'я та погіршення стану навколишнього середовища;
- знецінення людського життя;
- зниження рівня соціального захисту та погіршення умов праці;
- обмеження доступу до інформації та свободи слова;
- зниження цінності освіти та знань серед молоді;
- обмеження можливостей громадянської участі в управлінні на всіх рівнях.

Соціальні загрози, що виникають через недосконалість державного управління в соціальній сфері, можна поділити на кілька груп за їхніми основними причинами та проявами.

Перша група загроз пов'язана з неефективністю соціальної політики та відсутністю ефективних механізмів соціального діалогу. Це призводить до зростання соціальної нерівності, невдоволення державною владою та зниження довіри громадян до органів влади. Неадекватна соціальна політика та недоліки в організації соціального діалогу створюють умови для поглиблення соціальної несправедливості та збільшення відчуття розбіжності між різними верствами населення.

Друга група загроз зосереджена навколо проблем культурного та освітнього рівня суспільства, що включає зниження загальної культури та освіченості, зростання правової неграмотності та зниження соціальної згуртованості. Ці фактори негативно впливають на соціально-економічний розвиток суспільства, обмежуючи його можливості та зменшуючи соціальний капітал на рівні громади та держави.

Третя група включає проблеми, пов'язані з розвитком державно-приватного партнерства та взаємодією між громадянським суспільством та органами влади. Низькі темпи розвитку такого партнерства та слабка ефективність цієї взаємодії обмежують потенціал для соціально-економічного прогресу та сприяють відчуженню між владою та громадянами, що веде до зниження громадянської активності та посилення соціальної апатії.

На державному рівні, соціальні виклики, посилені відсутністю адекватного регулювання в сфері державного управління, охоплюють такі аспекти:

- неефективність державної політики, яка не зосереджена на соціальних потребах;
- поширення корупції у всіх ланках влади, впливаючи на всі етапи виконання соціальної політики;
- втрата довіри громадян до державних органів;
- падіння моральних та етичних стандартів серед посадовців;
- збільшення нелегальної діяльності у соціальній сфері;
- нездатність державної політики забезпечити інтеграцію у міжнародні безпекові структури;
- збільшення ризику тероризму та невдачі в протистоянні зовнішній агресії;
- зниження відповідальності держави перед суспільством;
- відсутність ефективної взаємодії між гілками влади і неефективність механізмів виконання соціальної політики.

Розв'язання та зменшення негативного впливу цих викликів вимагають належного законодавчого та інституціонального підґрунтя.

Інституційне забезпечення державного регулювання соціальної безпеки охоплює різноманітні інституції та установи, які відіграють ключову роль у соціальному, нормативно-правовому та економічному контекстах. Вплив на соціальну безпеку надають культурні традиції, поведінкові норми та обмеження, що стають складовими соціального капіталу. Цей капітал, розділений на когнітивний та структурний компоненти, існує на різних рівнях – від державного до місцевого, включаючи громади та соціальні групи. Зростання когнітивного соціального капіталу, орієнтованого на позитивні соціально-культурні цінності, сприяє зменшенню соціальних ризиків. Водночас, підвищення цього капіталу на основі негативних тенденцій може збільшити соціальні загрози як на рівні держави, так і особистості. Патріотичне виховання та формування національної ідентичності вимагають державного сприяння та гнучкого регулювання, враховуючи регіональні та національні особливості громад.

Структурний соціальний капітал розвивається під впливом державних інститутів, законодавчих норм, соціальних організацій та мереж. Посилення цього капіталу та зниження соціальних загроз можливе через комплексне інституційне, нормативне, організаційно-економічне та інформаційне підґрунтя державного управління соціальною безпекою. Соціально-економічні інститути, які мають вплив на соціальну безпеку, включають інститути власності, праці, управління, влади, фінансування, ціноутворення, підприємництва, розвитку людського потенціалу та конкуренції, регульовані відповідно до законодавства України.

Нормативно-правове підґрунтя становить фундамент забезпечення соціальної безпеки в Україні, охоплюючи Конституцію України, комплекс Законів України в області соціальної, економічної, громадської

діяльності та екологічної політики [8]. Це також включає укази, розпорядження, рішення, накази та інші регулятивні документи, стратегії, концепції, програми та плани дій, які встановлюють державні соціальні стандарти. Таке забезпечення базується на дотриманні міжнародних норм та принципів, ураховуючи реформи, зазначені в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, міжнародні договори та соціальні стандарти ЄС.

Нормативно-правовий вимір соціальної безпеки обумовлений системою законодавчих актів, політичних стратегій, програмних документів та визначених державою напрямків діяльності, а також існуючих інституціональних рамок, спрямованих на нормативне регулювання впливу соціальних загроз на рівні окремих осіб, спільноти та держави загалом.

Основні законодавчі засади соціальної безпеки в країні закріплені в Конституції України та в Законі України "Про національну безпеку України" [11]. Інші законодавчі акти України регламентують аспекти соціального захисту, забезпечення та розвитку, сприяючи державній підтримці укріплення української нації, її історичної самосвідомості, традицій, культури, а також розвитку ідентичності всіх корінних народів і національних меншин України, як зазначено в статті 11 Конституції України.

У статті 13 Конституції України закріплене право на користування природними ресурсами; стаття 14 гарантує право власності на землю; за статтею 16 передбачено забезпечення екологічної безпеки та рівноваги в країні. Стаття 17 встановлює захист суверенітету, територіальної цілісності України, її економічної та інформаційної безпеки як ключові завдання держави, які лежать на всьому українському народі [8].

Розділ II Конституції визначає права, свободи та обов'язки громадян, включно з непорушним правом на життя, повагу до гідності, особисту свободу та недоторканність, право на свободу пересування та вибір місця проживання, свободу слова, думок, переконань, релігії, а також право на об'єднання в партії та організації для захисту прав та інтересів [8]. Гарантується право на власність, інтелектуальну власність, підприємництво, працю, включаючи право на безпечні умови праці, справедливу зарплату, захист від незаконного звільнення, відпочинок, соціальний захист, охорону здоров'я, освіту та компенсацію за порушення права на безпечне довкілля. Ці конституційні положення, маючи вищу юридичну силу, формують основу законодавчої системи та спрямовують державне управління на забезпечення та захист цих прав, сприяючи досягненню соціальної безпеки.

Забезпечення дотримання прав і свобод людини, описаних у Конституції України, вимагає їх втілення у державні стандарти і детальне розкриття у нормативних документах, що містять правові норми. Законодавча база, що регулює державне управління соціальною безпекою, включає українські закони в областях національної безпеки, трудових відносин, соціальної, економічної, екологічної політики та інших, таких як закони «Про національну безпеку України», «Про основи внутрішньої і зовнішньої політики», Трудовий кодекс, закони «Про оплату праці», «Про охорону праці», «Про зайнятість населення», «Про прожитковий мінімум», та інші, що регламентують різні аспекти соціальної політики.

Однак, незважаючи на широку нормативну базу, соціальна безпека на рівні державного управління часто залишається лише декларативною, без практичної реалізації. У контексті зростаючої економічної, політичної нестабільності в Україні та значного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз на національну і соціальну безпеку, спостерігається зростання потреби в ефективних заходах для стабілізації ситуації та напрямку країни до відновлення і розвитку.

Основні принципи державної стратегії та повноваження державних органів у питаннях забезпечення національної, енергетичної, соціальної, економічної, екологічної, інформаційної та кібернетичної безпеки встановлені в українському законодавстві, зокрема в законах про національну безпеку та основи внутрішньої та зовнішньої політики. Розробка та уточнення цих законів здійснюється через ухвалення рішень Уряду України та інших нормативних документів у сфері соціальної безпеки.

Державне управління у сфері соціальної безпеки реалізується за допомогою комплексу інституційних, соціально-економічних, управлінських, правово-політичних, інформаційних механізмів та інших інструментів. Ці механізми направлені на ефективне впровадження законодавства, нормативно-правових та стратегічних документів у галузі соціальної безпеки, а також на дотримання соціальних стандартів і гарантій, які передбачені Законом України "Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії".

Ефективне управління соціальною безпекою в Україні через інституційні механізми повинно базуватися на визначених стандартах якості та конкретних цілях. Основними показниками, які вимірюють рівень захисту соціальних інтересів країни, суспільства та окремих осіб, є: забезпечення достойного рівня життя та праці, створення міцного середнього класу, гарантування основних прав, свобод і обов'язків особистості, запобігання та зменшення загроз для людського життя, впровадження високих соціальних стандартів та гарантій з їх належною реалізацією, забезпечення високого рівня соціальної відповідальності та активного соціального діалогу, а також плідна співпраця між ключовими акторами суспільних відносин.

Інституційна підтримка соціальної безпеки відображає співпрацю між відповідними інститутами та організаціями (рис. 1).

З огляду на те, що інституційну підтримку формують як інституції, так і організації, варто розглянути їх ключові елементи. Так, роль інститутів державної влади та місцевого самоуправління включає стратегічне керування та координацію всіх учасників ринку праці в аспектах соціальної безпеки, особливо в сфері соціально-трудових відношень. Реалізація політики зайнятості та впровадження механізмів державного управління в цій сфері здійснюються через інституції державного регулювання ринку праці, які включають, зокрема, Державну службу зайнятості, Фонд соціального страхування, Державну службу праці, Пенсійний фонд. Наголошуючи на потребі ефективної взаємодії держави, підприємств, освітніх установ у контексті забезпечення належного рівня зайнятості, слід підкреслити значення інститутів соціального партнерства, до яких відносяться органи представництва працівників і роботодавців, а також освітні інституції, які охоплюють не тільки освітні заклади різних рівнів акредитації, а й урядові органи, що координують освітню сферу. Інститути посередництва включають державні та приватні організації, що надають інформаційні та консультаційні послуги щодо працевлаштування та зайнятості, а також рекрутингові агентства, що здобувають популярність в Україні.

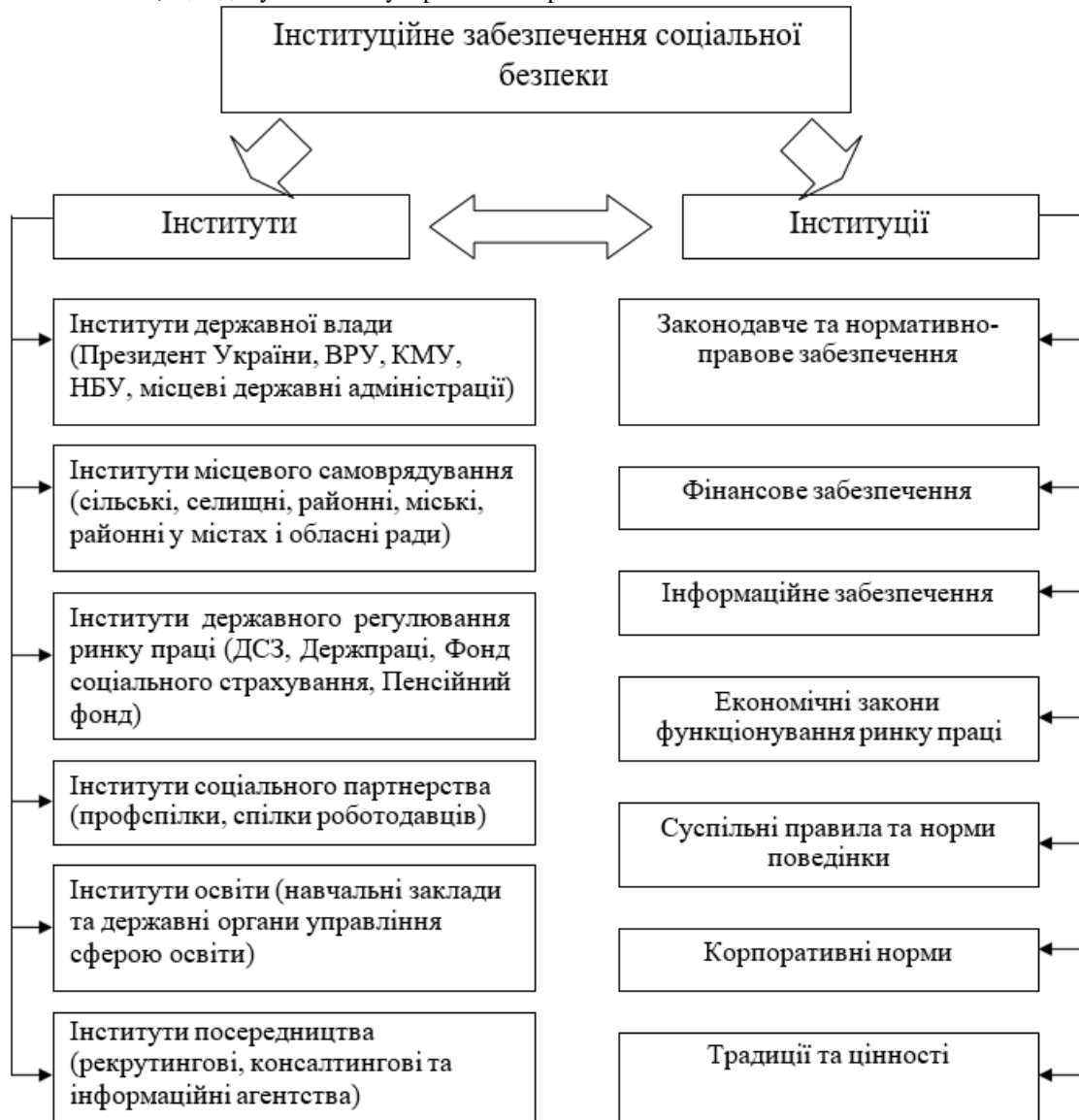

Рис. 1. Інституційне забезпечення соціальної безпеки

Джерело: запропоновано автором.

На наш погляд, ключовими інституціями, що сприяють підтримці соціальної безпеки на ринку праці, є законодавча та нормативно-правова основа. Це означає наявність та застосування фундаментальних правових принципів, що закріплені у вітчизняному законодавстві та документах Міжнародної організації праці. Фінансування соціальної складової безпеки на ринку праці полягає передусім у спеціалізованому розподілі бюджетних коштів держави та місцевих органів на покращення зайнятості населення і оплати праці. Інформаційна підтримка відіграє ключову роль в системі соціальної безпеки, особливо в умовах переходу до економіки знань або так званої інформаційної економіки, підсилюючи можливості знаходження

нових шляхів покращення безпеки на ринку праці. Економічні закони ринку праці базуються на балансі попиту та пропозиції робочої сили, які регулюються через заробітну плату, виконуючи її коригувальну функцію. Соціальні правила, корпоративні стандарти, традиції та цінності формують інституційний фундамент соціальної безпеки на всіх рівнях - від держави та суспільства до підприємств та окремих індивідів. Важливо враховувати глибокий вплив національних традицій і цінностей, оскільки вони визначають сприйняття економічних процесів на ринку праці та впливають на прийняття рішень у цій сфері.

Необхідно поліпшення механізмів правового регулювання у сфері соціальної безпеки в Україні шляхом вдосконалення таких аспектів:

- актуалізація Стратегії національної безпеки України з акцентом на важливості соціальної безпеки як самостійного напрямку національної безпеки, з конкретизацією заходів щодо її забезпечення;
- зміцнення контролю за ефективністю і вичерпністю законодавчої та нормативної бази у сфері соціальної безпеки;
- створення наукових, методологічних та правових основ розвитку системи соціального захисту населення, що відповідає стандартам країн Європи;
- уточнення розподілу повноважень і відповідальності між органами державної влади і місцевого самоврядування у питанні забезпечення соціальної безпеки в контексті децентралізації, забезпечуючи їхню ефективну координацію;
- вдосконалення законодавчої бази у сфері соціальної безпеки, адаптуючи її до міжнародних стандартів і вимог.

Інституційна підтримка державного управління соціальною безпекою в Україні включає в себе мережу організацій та установ, що відповідають за соціальне, юридичне та економічне регулювання. Фундаментом такої системи є нормативно-правова база, яка закріплює права та свободи громадян, розподіляє відповідальності та обов'язки між державними інституціями у сфері соціальної безпеки. Проблеми в управлінні державою та відсутність чіткого регулювання заходів соціальної безпеки призводять до виникнення нових соціальних загроз та посилення вже існуючих ризиків.

Основними викликами для державного управління, що обмежують розвиток соціальної безпеки в Україні, є недостатня відповідальність урядових керівників за зниження рівня національної та соціальної безпеки, відсутність чіткого визначення соціальної безпеки в діючій Стратегії національної безпеки, нерегульованість державою процесів збільшення соціальної та майнової розривів, а також недостатнє урахування в політиці органів влади заходів щодо забезпечення соціальної безпеки. Пріоритетним завданням є виправлення цих проблем для покращення соціальної безпеки в країні.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Україна, як будь-яка інша країна, стикається з численними викликами у сфері соціальної безпеки. Забезпечення безпеки громадян - основна мета держави, яка відображена у Конституції та інших нормативно-правових актах. Стратегія національної безпеки визначає ключові загрози та шляхи їх подолання, зокрема шляхом економічних реформ та підвищення рівня соціальних стандартів. Проте існують бар'єри, які ускладнюють досягнення цієї мети, такі як недостатня відповідальність керівництва держави, недоліки в соціальній політиці та недостатність координації між відповідними органами. Для ефективного управління соціальною сферою необхідне здійснення комплексних заходів з врахуванням конкретних проблем та потреб населення, забезпечення взаємодії між усіма зацікавленими сторонами та вирішення викликів на різних рівнях, від громадського до державного.

Список використаних джерел

1. Сиченко О. О. Соціальна безпека в системі національної безпеки держави. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер.: Державне управління.* 2012. Т. 186. Вип. 174. С. 34–38.
2. Шахматова Т. А. Тенденції формування та розвитку системи забезпечення соціальної безпеки національної економіки. *Університетські наукові записки.* 2014. № 4. С. 249–256.
3. Подольська Є. А., Назаркін П. О. Новий сенс й інноваційні способи забезпечення соціальної безпеки. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Соціологія і політичні науки.* 2015. Т. 20. Вип. 2. С. 19–25.
4. Язлюк Б. О. Теоретичні основи сутності та змісту соціально-економічної безпеки. *Економічний аналіз.* 2014. Т. 16(1). С. 149–154.
5. Антошкін В. К. Сутність соціально-економічної безпеки регіонів та її зв'язок з національною безпекою держави. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу.* 2014. № 3. С. 17–23.
6. Сидорчук О. Г., Хандій О. О. Інституційне забезпечення державного регулювання соціальної безпеки. *Економічний вісник Донбасу.* 2019. № 1. С. 157–163.
7. Білоус І. І. Поняття соціальної безпеки та її роль в системі національної безпеки держави. *Ефективна економіка.* 2019. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6955>
8. Конституція України : Конституція. Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>.

9. Стратегія національної безпеки України : РНБО; Рішення від 14.09.2020, затв. Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-20#Text>.

10. Стан та проблеми соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки: монограф. / О.Ф. Новікова та ін. Київ; Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 184 с.

11. Про національну безпеку України : Законі України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

References

1. Sychenko, O. O. (2012). Sotsialna bezpeka v systemi natsionalnoi bezpeky derzhavy [Social security in the system of national security of the state]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademii»*. Ser.: *Derzhavne upravlinnia*, 186(174), 34–38.

2. Shakhmatova, T. A. (2014). Tendentsii formuvannia ta rozvytku systemy zabezpechennia sotsialnoi bezpeky natsionalnoi ekonomiky [Trends in the formation and development of the system for ensuring social security of the national economy]. *Universytetski naukovy zapysky*, (4), 249–256.

3. Podolska, Ye. A., & Nazarkin, P. O. (2015). Novyi sens y innovatsiini sposoby zabezpechennia sotsialnoi bezpeky [New meaning and innovative ways to ensure social security]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Sotsiologhiia i politychni nauky*, 20(2), 19–25.

4. Yazliuk, B. O. (2014). Teoretychni osnovy sutnosti ta zmistu sotsialno-ekonomichnoi bezpeky [Theoretical foundations of the essence and content of socio-economic security]. *Ekonomichnyi analiz*, 16(1), 149–154.

5. Antoshkin, V. K. (2014). Sutnist sotsialno-ekonomichnoi bezpeky rehioniv ta yii zviazok z natsionalnoiu bezpekoiu derzhavy [The essence of socio-economic security of regions and its connection with the national security of the state]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, (3), 17–23.

6. Sydorchuk, O. H., & Khandii, O. O. (2019). Instytutsiine zabezpechennia derzhavnoho rehuliuвання sotsialnoi bezpeky [Institutional support for state regulation of social security]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, (1), 157–163.

7. Bilous, I. I. (2019). Poniattia sotsialnoi bezpeky ta yii rol v systemi natsionalnoi bezpeky derzhavy [The concept of social security and its role in the system of national security of the state]. *Efektivna ekonomika*, (3). Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6955>

8. Konstytutsiia Ukrainy: Konstytutsiia. Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. No. 254k/96-VR [Constitution of Ukraine: Constitution. Law of Ukraine dated June 28, 1996 No. 254k/96-VR]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp#Text>

9. Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy: RNBO; Rishennia vid 14.09.2020, zatv. Ukazom Prezidenta Ukrainy vid 14.09.2020 r. No. 392/2020 [National Security Strategy of Ukraine: NSDC; Decision of 14.09.2020, approved by the Decree of the President of Ukraine of 14.09.2020 No. 392/2020]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-20#Text>

10. Stan ta problemy sotsialnoi bezpeky v Ukraini: ekspertni otsinky: monohrafiia / O. F. Novikova ta in. (2018). [State and problems of social security in Ukraine: expert assessments: monograph]. Kyiv; Lviv: LRIIDU NADU.

11. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 No. 2469-VIII [On National Security of Ukraine: Law of Ukraine dated 21.06.2018 No. 2469-VIII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>